

ИНРЕКОМ коментар по однос на новиот нацрт Закон за безбедност на мрежи и информациски системи од 2024 година

Институтот за развој на електронски комуникации ИНРЕКОМ Скопје пред сè ја поздравува иницијативата за унапредување на заштитата од кибер напади врз комуникациските и информациските мрежи и системи во Македонија. Со донесување на ваков закон ќе се транспонираат европските NIS 1 и NIS2 директиви и ќе се зацврсти правната сигурност во дигиталниот простор во Македонија.

Првично, ИНРЕКОМ упатува на тоа дека во предложениот нацрт Закон, на неколку места сè уште стои називот на поранешното министерство за информатичко општество и администрација, наместо на новото за дигитална трансформација (член 3 став 5 и член 21 став 1). Сметаме дека треба да се корегира согласно реорганизацијата на државната управа, односно трансформирањето на МИОА во Министерство за дигитална трансформација.

Секундарно, ИНРЕКОМ смета дека терминот „сајбер“ што се користи во предложениот нацрт Закон, е потребно да се замени со македонскиот термин: „кибер“ или „дигитален простор“. Изразот дигитален простор го има во повеќе регулаторни акти донесени од страна на Народната Банка на Македонија.

Понатаму, ИНРЕКОМ смета дека е потребно јасна поделба на тоа кој е креатор, кој спроведувач, а кој контролор на политиките во државната управа.

Поради тоа, сметаме дека Министерството за дигитална трансформација треба да биде само креатор на политиките, додека пак за спроведувач на креираните политики, да се формира посебна институција – Агенција за безбедност на мрежни и информациски системи, нешто што беше предвидено во првичниот нацрт - Закон што беше објавен на ЕНЕР од поранешниот министер за информатичко општество и администрација - Азир Алиу.

Во однос на контролирањето на законот и политиките, ИНРЕКОМ смета дека е потребно формирање на посебен Државен инспекторат за кибер безбедност. Предлагаме и Агенцијата и Инспекторатот да имаат директор, заменик директор и стручни служби.

Финансирањето на предложените Агенција и Инспекторат за кои се залагаме, првенствено треба да е од буџетски средства. Двете институции може да имаат и сопствено финансирање, односно од издавање лиценци, дозволи, вршење на обуки и надзори, изрекување на платни налози, како и од давателите на дигитални услуги преку симболичен издаток од приходите по основ на реализирани услуги.

ИНРЕКОМ ја поздравува идејата за спроведување на обуки според предложениот член 11, но предлага наместо Министерството за дигиталната трансформација, предложената

Агенцијата да врши задолжителни и редовни обуки за сите вработени во јавниот сектор, на централно или локално ниво и за сите видови власти, вклучително и ЈП и АД во државна сопственост и регулаторни тела. Инспекторатот пак, предлагаме да има контролен механизам во однос на спроведените обуки во сите субјекти од јавниот сектор.

Исто така, ИНРЕКОМ смета дека наведените Сектори во член 4 став 5, треба да бидат задолжителни и да се набројат во ставот 2 на истиот член, а не да се остава простор произволно да се донесува одлука дали овој Закон би се применил или не.

Во однос на членот 5 за применливоста на Законот, сметаме дека изземањето на НБРМ е апсурдно бидејќи како регулатор на банкарскиот и финансискиот сектор не може да биде изземен кога тие два сектори се наведени во законот како критична инфраструктура.

ИНРЕКОМ смета дека регистрите набројани во членот 7, став 8 треба да ги води Агенцијата, а не Министерството. Без разлика дали предложените регистри што ќе ги води Министерството или нашиот предлог за постоење Агенција што би ги водела истите, треба да се наведе дека ќе бидат јавно достапни сè со цел различни субјекти да соработуваат меѓусебно запознаени со обврските и статусот на другите субјекти.

Дополнително, предлагаме на повеќе места во Законот - за сите листи (член 7), регистри (член 8) и упатства (член 34), Министерството за дигитална трансформација да спроведе јавна расправа во период не пократок од 30 дена и со тоа сите заинтересирани страни да ги достават своите коментари, а стручните служби да се произнесат по истите дали се прифаќаат или одбиваат.

ИНРЕКОМ смета дека согласно предложениот нацрт Закон, нема потреба од постоење на Национално авторитативно тело за безбедност на мрежни и информациски системи, претставено во лицето на Министерството, туку таквото тело да биде преточено во предложената Агенција.

Дополнително, ИНРЕКОМ смета дека националниот центар за одговор на компјутерски инциденти (MKD-CIRT) треба да биде одделен од сегашната Агенција за електронски комуникации и целиот тој сектор да премине во предложената Агенција како посебна организациона единица во неа.

Согласно ова, сметаме дека член 22 треба да подлежи на измени и единствена точка како контакт за безбедност на мрежни и информациски системи не треба да биде Министерството за дигитална трансформација туку предложената Агенција. Агенцијата преку MKD-CIRT би требало да одговори на кибер нападите и за во јавниот и за во приватниот сектор, а не да постои поделба како што е пропишано во сегашниот нацрт-закон. Во превод, согласно членот 24 нема потреба од постоење на GOV-CIRT.

Алтернативно, доколку сепак не се прифати предлог идејата за постоење на Агенцијата и контакт точката биде Министерството за дигитална трансформација, предлагаме MKD-CIRT да биде дел од самото Министерство, а GOV-CIRT исто така да не постои и предвидените надлежности исто да се префрлат на секторот MKD-CIRT.

Во членот 27 сметаме дека „проактивното скенирање“ на јавните мрежи и системи треба да се спроведе по претходна најава до операторот, со цел да не дојде до нарушување на функционирањето на мрежите.

Во член 31 сметаме дека поради специфичноста на дадени ситуации, за определени инциденти не може да се извести во рок од 24 часа, поради што сметаме дека е потребно да се ревидира рокот и да гласи: „во рок од 24 часа, но не подолг од 72 часа“, нешто што е пракса со други Закони и државни агенции во Македонија.

Со цел поефикасно и поефективно работење и вистинска кибер безбедност и дигитална трансформација, ИНРЕКОМ го поздравува предлогот во членот 38 во однос на висината на платата, без разлика дали тоа би било во сегашниот облик што е предложен или пак како во нашиот предлог со формирање на Агенцијата и Инспекторатот. Сепак сметаме дека истата треба да биде малку поголема и истата да започнува од коефициент 1 за B04 и пропорционално да се зголеми за до B01.

Во делот за III.6 Надзор, во членот 39 и 40 сметаме дека треба да се пропише под надлежност на предложениот Инспекторат, а не истиот да го врши Министерството за дигитална трансформација.

Исто така, бараме изразот „значителен инцидент“ во членот 47 да се дефинира подетално бидејќи во ваков формат е оставен на слободно толкување. Поради тоа, потребно е да се разграничи помеѓу незначителен и значителен инцидент во текстот на Законот.

Дополнително, во членот 48 и 50 сметаме дека не е потребно да се изрекуваат прекршочни постапки при вршењето на надзорот. Според ИНРЕКОМ, прекршочна постапка може да му се изрече само доколку субјектот на надзор не постапува по другите изречени мерки претходно.

Во врска со висината на казните согласно член 51, од 2% за клучен субјект и од 1.4% за важни субјекти, соодветно, сметаме дека треба да биде ист износ поради тоа што настанатата штета при кибер инцидентни би била иста, со иста тежина, односно да не зависи од големината на субјектот. Предлагаме да се преформулира и да гласи дека износот на казните да изнесуваат „од 1,4% до 2% од годишниот приход“.

Сублимирано, ИНРЕКОМ смета дека новоформираното Министерството за дигитална трансформација треба да покаже кооперативност во насока на прифаќање на овие забелешки содржани во коментарот на Законот, а во насока на негово подобрување. Особено што ова е одлична можност Министерството на дело да ја покаже својата решителност да ја послуша стручната јавност и невладиниот сектор, вклучително и ИНРЕКОМ како институт со стручност и компетентност во македонското граѓанско општество, кој има особени познавања на предметната проблематика.